

Utforskende og intim teaterlek

ANMELDELSE | Julie Rongved Amundsen | 9. august 2019

LEKENT: Marthe Germaine Christensen og Ivar Furre Aam har godt grep om teksten i «Kvartett». De gjør teksten til en av hovedrollene, uten at det går på bekostning av teaterleken. FOTO: IDA GØYTIL

Utmerket teaterforståelse, et perfekt rom og presist skuespill gjør «Kvartett» til en besnærende forestilling.

«Kvartett»

Oslo Nye, Centralteatret | Dramatiker: Heiner Müller | Regi, idé og konsept: Ilene Sørbøe | Skuespillere: Marte Germaine Christensen og Ivar Furre Aam | Oversatt av: Preben Faye-Schjøll | Lys og lyddesign: Thomas Gallagher

Innenfor funkisfasaden til Centralteatret finnes det en fortid. Bak scenen og opp trapper åpenbarer det seg et rom publikum sjelden får se, en skuespillerfoajé med lysegrønne vegger, liksomdoriske søyler, lysekroner, speil og knirkete garderober. Det er høyt under taket, og en balkong omkranser rommet. Det er der publikum blir plassert i denne forestillingen. Vi sitter og titter ned på det som utspiller seg på gulvet.

Det er en åpenbaring av et scenerom, et rom som allerede før det begynner, får meg til å tenke på hva vi forventer av en teatersal. Rommet er så intimt, og i utgangspunktet blottet for kommunikativt potensial, noe som gjør at vi kommer tett på handlingene, men som også gjør at det skapes avstand. Dette gjør rommet til et svært egnet sted for å utforske hva teater kan være, og tyske Heiner Müllers (1929–1995) verk «Kvartett» fra 1980 viser seg å være den perfekte tekst for formålet.

De to karakterene, Merteuil og Valmont, er eller har vært elskere, og møtes nå enten for å gjøre opp status eller fordi de er fanget sammen i en klaustrofobisk salong og ikke kan annet enn å hakke på hverandre – og utforske det gjenværende begjæret de har for hverandre.

Årsaker og virkninger oppleves som åpne, og Heiner Müller har selv i sine korte sceneanvisninger i skuespillet skrevet at handlingen kan foregå enten i en salong før den franske revolusjon eller i en bunker etter tredje verdenskrig. Selv om regissør Ilene Sørbøe på mange måter har valgt det første alternativet med plasseringen i skuespillerfoajeen og med skuespillere utkledd i 1700-tallskostymer og parykker, klarer jeg ikke å unngå å tenke at Müllers stedsanvisninger samtidig fungerer som parallelle tolkningsnivåer, og at det åpner lesningen på en svært interessant måte.

Muligheten til å lese handlingsutviklingen på ulike måter styrkes av de to skuespillerne, Marthe Germaine Christensen og Ivar Furre Aam. Spillet deres er lekent og konkret. De har begge et godt grep om teksten, og klarer å gjøre teksten til en av hovedrollene uten at det går på bekostning av teaterleken.

Teksten er morsom, og kontrasten mellom det liksom høyverdige og gammeldagse språket og det vulgære og eksplisitte gir mange humoristiske øyeblikk, men ikke en eneste gang fristes skuespillerne til overspill. Den lavmælte og presise tolkningen styrker formidlingen av dette som teater samtidig som vi får en idé om Müllers hensikt. Kombinert med de overdådige kostymene og det uvanlige rommet blir det hele rett og slett besnærende.

En del av intrigen ligger i at Valmont har forelsket seg i en ny kvinne. Hun er gift, og er derfor vanskeligere å lokke ut i synden. For Valmont er dette selve hensikten med forelskelsen, det er jakta på byttet som er forlokkende: «Alt annet er fordøyelse».

Merteuil på sin side later som om hun ikke egentlig ønsker seg Valmont tilbake, mens hun samtidig forsøker å få ham på gli. De bytter på rollene og parykkene. Ivar Furre Aam som Valmont tar på seg kvinneparykk og spiller sitt nye jaktobjekt. Det hele er en del av leken, men det jeg synes er så fascinerende med denne oppsetningen, er at jeg både kan forstå rollebyttet som en del av en absurd, klaustrofobisk og lidenskapelig sexlek og som et teatralt grep der Aam faktisk er den andre kvinnen.

Helt til slutt forgifter Merteuil Valmont, og med fantastisk presisjon og overskudd lar Aam som Valmont seg svinne hen med pustebevis. Dette kan leses som et pasjonsdrap, en eksistensiell situasjon med døden til følge, og på en annen måte som kald beregning, men også som reint skuespill, som et teater de spiller både for hverandre og for publikum.

Jeg mister innimellom interessen for lidenskapen mellom Merteuil og Valmont. Jeg ser kanskje ikke egentlig noen draging dem imellom, men hver gang det skjer, hentes jeg inn igjen av en ny vri på teaterleken og utforskningen av det teatral rommet. Det gjør at dette er en forestilling jeg vil ha med meg lenge.